

Informačný list predmetu

Vysoká škola: Univerzita Komenského v Bratislave	
Fakulta: Prírodovedecká fakulta	
Kód predmetu: nový	Názov predmetu: Geografia náboženstiev
Druh, rozsah a metóda vzdelávacích činností: Forma výučby: prednášky Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 2 hodiny prednášky Týždenný: 2 Za obdobie štúdia: 26 Metóda štúdia: prezenčná/dištančná	
Počet kreditov: 2	
Odporúčaný semester/trimester štúdia: 3.	
Stupeň štúdia: II.	
Podmieňujúce predmety: -	
Podmienky na absolvovanie predmetu: Vyžaduje sa aktívna účasť na prednáškach. V priebehu semestra budú zadané úlohy na písomné vypracovanie, projekty, odborné publikácie na rešeršné spracovanie, niektoré v anglickom jazyku a v skúškovom období písomné previerky z učiva. Záverečný výsledok bude určený ako vážený priemer výsledkov zo všetkých hodnotených aktivít. Na získanie hodnotenia A je potrebné získať celkovo najmenej 91% bodov, na B najmenej 81% bodov, na C najmenej 71% bodov, na D najmenej 61% bodov a na hodnotenie E najmenej 51% bodov. Kredity nebudú udelené študentovi, ktorý celkovo získa menej ako 51% bodov.	
Výsledky vzdelávania: Osvojenie si základného terminologického aparátu religionistiky a geografie náboženstiev. Objasnenie pozície geografie náboženstiev v systéme geografických vied a jej úlohy medzi vedami všeobecne, objasnenie evolúcie, základov doktríny prijímanej v súčasnosti, kultu a organizácie trojice univerzálnych náboženstiev (buddhizmus, kresťanstvo, islam). Získanie prehľadu o priestorovom rozložení náboženstiev vo svete. Osvojenie si poznatkov o genéze a súčasnej podobe náboženského života na Slovensku, o religióznej štruktúre obyvateľov SR a sveta. Predstavenie postavenia náboženstva a ne-náboženstva ako významných sociálnych fenoménov, priestorovo a časovo kontextualizovaných a výrazne dynamických. Konštruovanie postavenia religie a ne-religie v zvláštnych pozíciách (mesto, krajina) a ich príspevok k formovaniu priestoru.	
Stručná osnova predmetu: Úvod do religionistiky a geografie náboženstiev 1. - Problematika definície náboženstva, príklady definícií, ich kritika. Problém vedeckého štúdia náboženstiev, etnocentrizmus, nestrannosť, ideologizujúce skreslenia. Náboženstvo ako antropologická konštanta. Klasifikácia náboženstiev: podľa historického, sociálno-priestorového, genetického kritéria, podľa početnosti božstiev. Úvod do religionistiky a geografie náboženstiev 2. - Pojmový aparát religionistiky a geografie náboženstiev: sacrum, kult, rítus, rituál, animatizmus, animizmus, manizmus, manaizmus, monoteizmus, polyteizmus, henoteizmus, dualizmus, karmové (neteistické) systémy, synkretické náboženstvá, teizmus, panteizmus, deizmus, náboženstvo knihy, kryptoreligiózne a pseudoreligiózne útvary, multikonfesionalita. Sekta a nové náboženské hnutie vs. cirkev, ich definície, rozlišovacie kritériá podľa M. Webera, E. Troeltscha, R. Starka a W. Bainbridgea, R. Wallisa, ich kritika. Vzťahy medzi náboženstvami: exkluzivizmus, pluralizmus, inkluzivizmus. Konceptie vzniku náboženstiev (evolučné a depravačné teórie, responzívna teória) autorov: H. Spencer, E. B. Tylor, J. G. Frazer, R. Marret, R. N. Bellah, W. Schmidt, J. Heller a ich kritika. Náboženstvo ako spoločenský fenomén - Základný pojmový aparát – náboženstvo, konfesia, cirkev. Kľúčové teoretické koncepty – napr. sacred canopy, vicarious religion. Náboženstvo ako sociálny a sociálne konštruovaný fenomén (vnútorné aspekty: believing, belonging, behaving –	

resp. belief, ritual, experience, community). Meranie religiozity a konfesionality (cenzy a výberové zisťovania - ISSP, EVS, Pew Forum, koncept seekers a dwellers), kontextualizácia náboženstva a medzigeneračné súvislosti (štúdium aj v anglickom jazyku).

Geografia náboženstiev ako vedná disciplína a jej aktuálne témy - Vývoj geografie náboženstiev (starovek a stredovek, od 16. storočia po modernú geografiu náboženstiev), predstavitelia (B. R. Sahagun, Varenius, J. de Acosta, I. Kant, G. H. Kasche, M. Weber, C. Troll a jeho škola, P. Fickeler, americká škola D. Sophera, nemecká škola M. Büttnera). Bochumský model vzťahu náboženstva a geografickej sféry, konkrétne príklady tohto vzťahu. Definícia Geografie náboženstiev, jej postavenie v systéme vied, príbuzné a hranične vedné disciplíny. Geografia náboženstiev ako súčasť novej kultúrnej geografie, transformácia vnímania priestoru (D. Massey) vo vzťahu k religii, jeho dekonštrukcia, a rekonštitúcia. Aktuálny stav bádania vo svete (náboženstiev (R. Stump, L. Kong, Ch. Park, K. Knott) a na Slovensku vrátane príbuzných vied – sociológia a kultúrna antropológia.

Vybrané národné náboženstvá - Judaizmus, hinduizmus ako príklady národných náboženstiev, ich zakladatelia, doktrína, posvätná literatúra, rozmiestnenie vyznávačov, vybrané špecifiká a reálie.

Islam – univerzálne náboženstvo - Stručná história vzniku, životopis Muhammada, Posla Božieho, zakladateľa náboženstva, doktrína, Korán, 5 pilierov viery - povinnosti moslima, džihád, hlavné smery – Sunna a ší'a, priestorové rozmiestnenie vyznávačov, vybrané špecifiká a reálie.

Buddhizmus – univerzálne náboženstvo - Stručná história vzniku, posvätné texty Tipitaka, geografické rozšírenie vyznávačov v minulosti a dnes, okolnosti vzniku buddhizmu, životopis Buddha, zakladateľa náboženstva, doktrína buddhizmu – Stredná cesta, 4 vznešené pravdy, reťazec podmieneného vznikania, 8-dielna cesta, koncept duše v buddhizme, 5 skhánd, Sangha a Vinaja, koncept prázdnoty, hlavné prúdy v buddhizme, pútnické miesta, vybrané špecifiká a reálie.

Kresťanstvo – univerzálne náboženstvo - Stručná história vzniku, životopis Ježiša Krista Nazaretského, posvätné texty (Evanjelium), geografické šírenie náboženstva, hlavné smery a okolnosti ich vzniku, doktrína, súčasné členenie a rozmiestnenie kresťanstva vo svete.

Náboženská scéna na Slovensku - Náboženstvo starých Slovanov. Vývoj religióznej štruktúry obyvateľstva Slovenska, predreformačná, reformačná a poreformačná (rekatolizačná) fáza, pototalitné obdobie, desekularizácia/sekularizácia, štruktúra podľa cenzov. Základné cirkevné denominácie na Slovensku, ich história, postavenie, rozmiestnenie vyznávačov, vývoj a špecifiká. Náboženské reálie počas totality – vybrané udalosti. Aktuálny legislatívny rámec registrovania cirkví a náboženských spoločností a jeho dôsledky. Metodické nástroje na skúmanie štruktúrnych znakov populácie: stupeň religiozity, indexy diverzifikácie, indexy (de)sekularizácie. Priestorové aspekty a demografické súvislosti náboženskej štruktúry obyvateľstva SR.

Sekularizácia, postsekularizácia a bezkonfesijnosť ako významné spoločenské fenomény - Historické príčiny formovania vzťahu štát a cirkvi (H. Knippenberg), teoretické východiská a pohľady na tento fenomén, rozdiely medzi USA a Európou, postavenie Slovenska v tomto fenoméne. Ateizmus a jeho formy. Ne-náboženskosť ako významný a výrazne štruktúrovaný fenomén (ateisti, nonkonformisti, cirkevná a necirkevná religiozita, tradicionalisti, post-traditionalisti, sekularisti, spítiruálni jedinci a pod.). Sociálno-demografické súvislosti bezkonfesijnosti (rodové, etnické, priestorové a pod.) a jej medzigeneračnej reprodukcie (štúdium aj v anglickom jazyku).

Religiozita a mesto - Špecifiká urbánnej a suburbánnej religiozity v slovenskom, európskom či celosvetovom meradle. Diverzifikácia náboženských prejavov, postsekularizmus a infrasekularizmus v urbánnom priestore. Špecifiká náboženských prejavov v dichotómii mesto – vidiek, fenomén megachurch a jeho kultúrne a sociálno-demografické pozadie.

Religiozita a krajina - Postavenie krajinskej sféry v kontexte náboženskej identity, poetika a politika miesta (L. Kong). Praktické príklady diverzifikácie v čase a priestore na Slovensku a vo svete. Fenomén cintorína a špecifiká nekrogeografického výskumu vo vzťahu k sociálnym identitám a formovaniu priestoru.

Odporúčaná literatúra:

Beckford, J., 2012. SSSR Presidential Address Public Religions and the Postsecular: Critical Reflections. In: Journal for the Scientific Study of Religions, 51, 1-19.

Brezák, J., 1996. Prehľad vývoja náboženskej príslušnosti obyvateľov Slovenska vo svetle štatistických čísiel. Bratislava: PAX CHRISTI SLOVAKIA.

EUROPEAN VALUES STUDY. Dostupné na: <http://www.europeanvaluesstudy.eu/>

Hackett, J. et al. 2015. The Future of World Religions: Population. Growth Projections, 2010-2050. Pew Research Center. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/274385034_The_Future_of_World_Religions_Population_Growth_Projections_2010-2050

Heller, J., 1988. Nástin religionistiky. Uvedení do vědy o náboženstvých. Praha: Kalich.

Knott, K., 2003. The Location of Religion. A Spatial Analysis. London, New York: Routledge.

Kong, L., 2010. Global shifts, theoretical shifts: Changing geographies of religion. Progress in Human Geography, 34, 6, 755-776.

Kvasničková, A., 2003. Náboženský život. In: Sopóci, J., ed. Slovensko v deväťdesiatych rokoch. Bratislava: Univerzita Komenského.

Lee, L., 2015. Recognizing the Non-religious. Reimagining Secular. Oxford: OUP.

Majo, J., 2015. Symbiosis in Diversity: The Specific Character of Slovakia's Religious Landscape. In: Brunn, S., ed. The Changing World Religion Map. Dordrecht: Springer, 415-438.

Majo, J., 2021. Nové výzvy pre slovenskú geografiu náboženstiev v súčasnej dynamickej spoločnosti. Geografie 126/1, 75-96. https://geografie.cz/media/pdf/geo_2021126010075.pdf

Majo, J., Kusendová, D., 2015. Náboženský atlas Slovenska. Bratislava: DAJAMA.

Matlovič, R., 2001. Geografia religii. Prešov: Prešovská univerzita.

Mcquillan, K., 2004. When Does Religion Influence Fertility? In: Population and Development Review. 2004, 30, 1, 25-56.

Park, CH., 2004. Religion and Geography. London: Routledge.

Podolinská, T., 2007. Quo vadis Domine? K typológii súčasných náboženských a duchovných identít na Slovensku. Slovenský národopis, 55, 2, 135-158.

Stump, R. W. 2008. The Geography of Religion. Faith, Place, and Space. Lanham: The Rowman & Littlefield Publishers.

Šprocha, B., Tišliar, P., 2014. Demogeografický profil náboženského vyznania obyvateľstva Slovenska za posledných 100 rokov. In: Populačné štúdie Slovenska 3, 111-187. Dostupné na: http://www.muzeologia.sk/index_htm_files/PSS_3.pdf

Václavík, D., 2007. Sociologie nových náboženských hnutí. Brno: Masarykova univerzita.

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu:

slovenský v kombinácii s anglickým (študijná literatúra v anglickom jazyku)

Poznámky:**Hodnotenie predmetov**

Celkový počet hodnotených študentov:

A	B	C	D	E	FX
a	b	c	d	e	f

Vyučujúci: Mgr. Gabriela Nováková, PhD., Mgr. Juraj Majo, PhD.

Dátum poslednej zmeny: 22. augusta 2022

Schválil: prof. RNDr. Ján Buček, CSc.